

**EUROPOS SĄJUNGOS
TARYBA**

**Briuselis, 2013 m. spalio 29 d. (30.10)
(OR. en)**

15369/13

**COSI 121
ENFOPOL 334
ENFOCUSTOM 151
MI 918
RELEX 965**

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinio sekretoriaus, kurio vardu pasirašo direktorius Jordi AYET PUIGARNAU
gavimo data:	2013 m. spalio 21 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generaliniam sekretoriui Uwe CORSEPIUSUI

Komisijos dok. Nr.:	COM(2013) 716 final
Dalykas:	KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI. Šaunamieji ginklai ir ES vidaus saugumas. Piliečių apsauga ir kova su neteisėta prekyba

Delegacijoms pridedamas Komisijos dokumentas COM(2013) 716 final.

Priedama: COM(2013) 716 final

Briuselis, 2013 10 21
COM(2013) 716 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

Šaunamieji ginklai ir ES vidaus saugumas. Piliečių apsauga ir kova su neteisėta prekyba

TURINYS

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI. Šaunamieji ginklai ir ES vidaus saugumas. Piliečių apsauga ir kova su neteisėta prekyba

1.	Ivadas	3
2.	ES lygmens veiksmų poreikis	6
3.	1 prioritetas. Teisėtai veikiančios rinkos apsauga.....	9
3.1.	1 užduotis. Aiškiai nustatyti, kurie šaunamieji ginklai draudžiami ir kurių įsigijimui reikia leidimų	10
3.2.	2 užduotis. Nustatyti ES žymėjimo standartus.....	10
3.3.	3 užduotis. Supaprastinti leidimų išdavimo šaunamiesiems ginklams taisykles	11
4.	2 prioritetas. Iš teisėtos rinkos į neteisėtą: sumažinti šaunamųjų ginklų patekimo į nusikaltėlių rankas galimybių	12
4.1.	1 užduotis. Gerinti šaunamųjų ginklų neteisėtos gamybos ir prekybos jais kontrolę	12
4.2.	2 užduotis. Užkirsti kelią vagystėms ir praradimui.....	13
4.3.	3 užduotis. Naudojantis išorės veiksmais ir plėtros procesu mažinti neteisėto tiekimo iš trečiųjų šalių pavojų	13
4.4.	4 užduotis. Skatinti sunaikinimą kaip tinkamiausią šaunamųjų ginklų pertekliaus sprendimo būdą	14
5.	3 prioritetas. Didinti spaudimą nusikalstamoms rinkoms	14
5.1.	1 užduotis. Parūpinti gaires teisėsaugos pareigūnams	14
5.2.	2 užduotis. Tarpvaldstybinio bendradarbiavimo užkirsti kelią neteisėtai šaunamųjų ginklų apyvartai ir laikymui	15
5.3.	3 užduotis. Aktyviau bendradarbiauti atsekant nusikaltėlių naudojamus šaunamuosius ginklus	15
5.4.	4 užduotis. Stiprinti atgrasymo nuo piktnaudžiavimo šaunamaisiais ginklais priemonės	16
6.	4 prioritetas. Kaupti ir naudoti žvalgybos duomenis	16
6.1.	1 užduotis. Rinkti tikslesnius ir išsamesnius duomenis apie su šaunamaisiais ginklais susijusius nusikaltimus ES ir pasaulyje.....	16
6.2.	2 užduotis. Rengti ypač reikalingus teisėsaugos pareigūnų mokymus	17
7.	Išvada	18
	1 PRIEDAS. Prioritetai ir užduotys	19
	2 PRIEDAS. Statistiniai duomenys.....	20

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

Šaunamieji ginklai ir ES vidaus saugumas. Piliečių apsauga ir kova su neteisėta prekyba

1. ĮVADAS

Šaunamieji ginklai gali būti teisėtai ir atsakingai naudojami civiliniams tikslams; jų gamyba ir prekyba jais yra ES vidaus rinkos dalis¹. Tačiau patekę į netinkamas rankas, šaunamieji ginklai gali padaryti didelių nuostolių piliečiams ir bendruomenėms. ES vis dar pernelyg daug su šaunamaisiais ginklais susijusio smurto aukų². Pirmą XXI a. dešimtmetį 28 ES valstybėse narėse nuo šaunamųjų ginklų žuvo ar buvo jais nužudyta daugiau negu 10 000 žmonių³. Kasmet šaunamaisiais ginklais nusižudo daugiau negu 4 000 žmonių⁴. Vidutiniškai ES per metus šaunamaisiais ginklais įvykdoma 0,24 žmogžudysčių ir 0,9 savižudybių 100 000 gyventojų⁵. Didelio galingumo ir dažnai neteisėtai laikomi šaunamieji ginklai gali priversti piliečius jaustis nesaugius, ypač skurdžiuose miesto rajonuose.

Pastaraisiais metais įvykdytų kraupių masinių žmogžudysčių šaunamaisiais ginklais Tusulos (2007 m.) ir Kauhajokio (2008 m.) mokyklose, Kambrijoje (2010 m.) ir Alfen an den Rijne (2011 m.) kaltininkai buvo nestabilios psichikos suaugę asmenys, tačiau jiems, nepaisant to, buvo išduoti leidimai laikyti šaunamąjį ginklą. Vinendene (2009 m.) paauglys panaudojo pistoletą, nesaugiai laikomą tėvų miegamajame. 2011 m. Lježe užpuolikas šaudymui naudojo gausias asmeninių ginklų atsargas, įskaitant karinio naudojimo ginklus ir kolekcionavimo objektus, kuriuos buvo įsigijęs ir pritaikęs naudoti. Vien minėtuose įvykiuose žuvo 61 žmogus, iš jų 19 vaikų⁶.

Neteisėtai laikomi šaunamieji ginklai dažnai naudojami organizuoto nusikalstamumo aukų prievartai ir gąsdinimui. Neteisėtas šių ginklų importas, gamyba ir prekyba jais yra pelningas verslas; manoma, kad juo ES užsiima 3600 organizuotų nusikalstamų grupuočių.⁷ Teroristai ir

¹ ES gamintojai 2011 m. pagamino beveik 2 mln. civilinio naudojimo šaunamųjų ginklų; skaičiuojama, kad tai sudaro apie 20 proc. viso pasaulio produkcijos. Žr. „Pasaulinis tarpvalstybinių nusikaltimų režimas“, Užsienio santykių tarybos 2012 m. liepos 2 d. leidinį, ir 2 priede pateikiamus papildomus duomenis.

² Eurostatas, „Nusikalstamumo ir baudžiamosios teisenos tendencijos“, 18/2013.

³ 2000-2009 m. laikotarpis. Šaltinis: UNODC (Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikalstamumo prevencijos biuro) 2011 m. pasaulio žmogžudysčių tyrimas. Skaičiai neišsamūs, nes trūksta daugelio valstybių narių viso laikotarpio duomenų.

⁴ GunPolicy.org

⁵ Žr. 2 priedą. Padėtis valstybėse narėse labai nevienoda: Maltoje šaunamaisiais ginklais įvykdytų žmogžudysčių visai nebuvo, Italijoje jų yra 0,71 100 000 žmonių; Lietuvoje ir Rumunijoje 100 gyventojų tenka 0,7 šaunamojo ginklo, Suomijoje – 45. Šaltiniai: UNODC, Šalių ginklų apžvalga, GunPolicy.org

⁶ Priskaičiuojami ir šeši žudikai, kurie po antpuolių nusižudė.

⁷ Europolas, Sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių įvertinimas, 2013 m. „Šaunamųjų ginklų kontrabanda dažnai užsiima gerai struktūruotos, organizuotos nusikalstamos grupuotės... kurios paprastai dar užsiima narkotikų arba kitų labai pelningų neteisėtus prekybos objektų kontrabanda“; Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikaltimų prevencijos biuras (UNODC), „Organizuoto nusikalstamumo bylų santrauka“, 2012 m., p. 101.

ekstremistai naudoja šaunamuosius ginklus bauginimui ir žudynėms: 2012 m. Tulūzos ir Montobano išpuoliuose žuvo septyni žmonės, 2011 m. Frankfurto oro uosto įvykiuose – du⁸.

Manoma, kad ES teisėtai laikoma 80 milijonų civilinio naudojimo šaunamųjų ginklų. Tikslų statistinių duomenų nėra: neteisėtoje apyvartoje esantys gausūs šaunamieji ginklai dažnai būna pavogti arba perimti iš teisėto naudojimo ciklo, neteisėtai importuoti iš trečiųjų šalių arba į šaunamuosius ginklus perdirbti kiti objektai. Šengeno informacinėje sistemoje užfiksuota, kad nėra informacijos apie beveik pusę milijono ES prarastų arba pavogtų šaunamųjų ginklų, kurių didžioji dauguma skirta civiliniam naudojimui⁹. Atitinkamų tarnybų duomenimis, vienoje valstybėje narėje, Prancūzijoje, 2011 m. konfiskuota 40 proc. daugiau pavogtų civilinio ir karinio naudojimo ginklų negu 2010 m¹⁰. Nuo XX a. paskutinio dešimtmečio vidurio į ES iš Vakarų Balkanų ir buvusių sovietų bloko valstybių ėmė gausiai plūsti galingi karinio naudojimo ginklai¹¹; kad nebūtų surasti, jie dažnai įvežami kontrabanda nedideliais kiekiais, paslėpus transporto priemonėse, pavyzdžiui, tolimųjų maršrutų keleiviniuose autobusuose¹². Po pastarųjų neramumų Šiaurės Afrikoje ir Artimuosiuose Rytuose kyla pavojus, kad pertekliniai ir vogti karinio naudojimo ginklai panašiais maršrutais pateks į Europos nusikalstamo pasaulio rinkas. Šaunamaisiais ginklais, jų dalimis ir komponentais vis dažniau prekiaujama internetu; pirkiniai pristatomi pašto arba greitojo pristatymo tarnybų paketais arba pašto siuntomis. ES teisėsaugos institucijoms kelia nerimą tai, kad neteisėtai grąžinamas dezaktyvuotų šaunamųjų ginklų veiksmingumas ir jie parduodami nusikalstamiems tikslams, kad tokie objektai, kaip signaliniai ir oriniai šaunamieji ginklai bei šaunamieji ginklai, šaudantys tuščiais šoviniais, perdirbami į mirtinai pavojingus neteisėtai laikomus šaunamuosius ginklus ir kad neilgai trukus nusikaltėliai, naudodamiesi 3D spausdinimo technologijomis, gali pradėti namuose gaminti ginklus arba komponentus, naudojamus šaunamųjų ginklų veiksmingumui grąžinti. Toliau pateikiama kai kurių neteisėtos prekybos maršrutų, apie kuriuos pranešė valstybių narių šaunamųjų ginklų ekspertai, apžvalga.

Kontrabandos maršrutai, apie kuriuos pranešta Europos šaunamųjų ginklų ekspertų grupei¹³

⁸ Europolas. TE–SAT 2013–ES, Terorizmo padėties ir tendencijų ataskaita. Naudoti šie ginklai: Tulūzoje ir Montobane – pistoletas *Colt 45* ir pusiau automatinis ginklas *Uzi*, Frankfurte – 9 mm kalibro pistoletas *FN P35*.

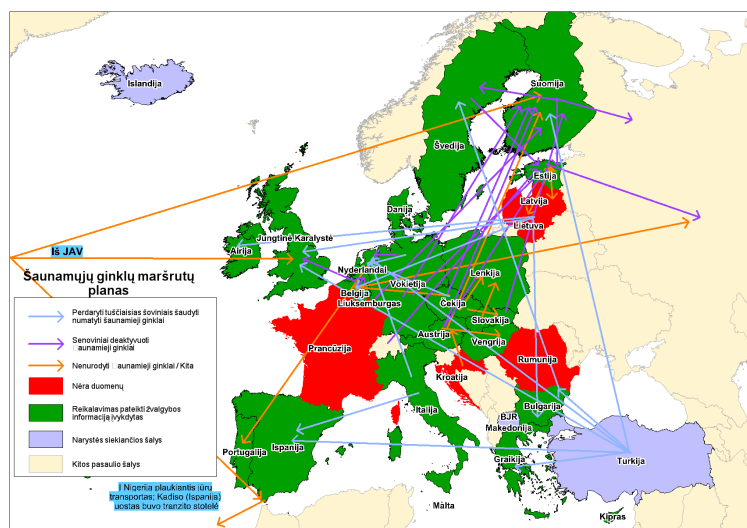
⁹ Antrosios kartos Šengeno informacinė sistema – tai ES kompiuterinė sistema, kuri sukuria galimybes valstybėms narėms dalytis šaunamųjų ginklų, kurie paskelbti dingusiais, pavogtais arba patekusiais ne pagal paskirtį, duomenimis (pvz. ginklo tipas ir serijos numeris).

¹⁰ Šaltinis: Prancūzijos policija.

¹¹ Neįmanoma pateikti tikslų duomenų apie šias atsargas; esami duomenys labai įvairūs dar ir dėl to, kad atsargų apimtys kinta. Neseniai atlikto tyrimo duomenimis 2011 m. gynybai skirtos atsargos Bosnijoje ir Hercegovinoje buvo 76 000 šaulių ginklų ir lengvųjų ginklų bei 100 000 metrinių tonų šaudmenų; 2011 m. Juodkalnijoje – 28 000 ginklų ir 7000 metrinių tonų šaudmenų. Pierre Gobinet, „Didelis perteklius: ginklų ir šaudmenų atsargos Pietryčių Europoje“, Šaulių ginklų apžvalga, „Regioninis požiūris į sukaupytą atsargų mažinimą“ ir JAV ginklų pašalinimo ir mažinimo tarnyba, 2011 m. gruodžio mėn.

¹² Šaltinis: Europos šaunamųjų ginklų ekspertų grupė. Perdirbimui tinkami ginklai Vakarų Balkanuose, SEESAC, 2009 m. 2010 m. Jungtinėje Karalystėje iš viso pavogti 2534 šaunamieji ginklai; iš jų 63 proc. – iš gyvenamųjų būstų. „Žmogžudystės, pažeidimai šaunamaisiais ginklais ir artimųjų smurtas 2010–2011“ (*Homicides, Firearms Offences and Intimate Violence 2010/11*): Leidinio „Nusikalstamumas Anglijoje ir Velse 2010–2011 m.“ (*Crime in England and Wales 2010/11*), red. Kevin Smith ir kt., papildomas 2 tomas; Vidaus reikalų ministerijos statistinis biuletenis, 2012 m.

¹³ Panaudoti Airijos, Austrijos, Belgijos, Bulgarijos, Čekijos, Danijos, Estijos, Graikijos, Ispanijos, JK, Kipro, Lenkijos, Nyderlandų, Portugalijos, Slovakijos, Slovėnijos, Švedijos, Vengrijos ir Vokietijos duomenys.

Šaunamųjų ginklų – ir teisėtai laikomų civilinio naudojimo ginklų, ir neteisėtai pagamintų arba įsigytų civilinio ar karinio naudojimo ginklų – naudojimas ne pagal paskirtį¹⁴ kelia rimtą grėsmę ir vidiniam, ir išoriniam ES saugumui¹⁵. Šiame komunikate pateikiama integruota šios grėsmės mažinimo strategija, kuri aprėpia teisės aktus, operatyvinius veiksmus, mokymą ir ES finansavimą. Joje remiamasi jau atliktais tarptautinio, ES ir nacionalinio lygmens veiksmais ir išskiriami 4 prioritetai (visų siūlomų veiksmų sąrašą žr. 1 priede).

- (1) *Apsaugoti teisėtą civilinio naudojimo šaunamųjų ginklų rinką* taikant naujus ES civiliniam naudojimui skirtų šaunamųjų ginklų prekybos, šaunamųjų ginklų žymėjimo ir leidimų išdavimo norintiems laikyti ir naudoti šaunamuosius ginklus asmenims standartus.
- (2) *Sumažinti šaunamųjų ginklų patekimo į nusikaltėlių rankas galimybių* tobulinant veiksmingus civilinio naudojimo šaunamųjų ginklų laikymo ir civilinio ir karinio naudojimo šaunamųjų ginklų dezaktyvavimo standartus, aktyviau kovojant su neteisėta šaunamųjų (civilinio ir karinio naudojimo) ginklų kontrabanda į ES iš trečiųjų valstybių.

¹⁴

ES lygmeniu taikomos dvi panašios, bet nevienodos ginklų apibrėžtys. 1. ES vidaus rinkoje ir bendrojoje prekybos politikoje šaunamasis ginklas „reiškia bet kurį nešiojamą vamzdinį šaunamąjį ginklą, kuris yra sukonstruotas arba gali būti perdirbtas taip, kad degiojo propelento varomąją jėgą iš jo paleidžiamas užtaisas, kulka ar sviedinys...“ (pirmiau minėta Direktyva 2008/51/EB ir 2012 m. kovo 14 d. Reglamentas (ES) Nr. 258/2012, kuriuo įgyvendinamas Jungtinių Tautų protokolo prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, papildančio Jungtinių Tautų Konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą (JT šaunamųjų ginklų protokolas), 10 straipsnis ir nustatoma šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų eksporto leidimų sistema, importo ir tranzito priemonės, OL 94/1, 2012 3 30). Ši apibrėžtis netaikoma karinio naudojimo šaunamiesiems ginklams. 2. Jungtinių Tautų veikloje ir ES bendrosios užsienio ir saugumo politikos srityje dažniausiai vartojamas terminas „šaulių ir lengvieji ginklai“. Nėra sutartos tarptautinės šio termino apibrėžties, tačiau ES vartosenoje jis aprėpia specialiai kariniam naudojimui sukurtus automatinius ir pusiau automatinius kulkosvaidžius bei šautuvus (2002 m. liepos 12 d. Tarybos bendrieji veiksmai dėl Europos Sąjungos indėlio į kovą su šaulių ir lengvųjų ginklų destabilizuojančiu kaupimu ir plitimu ir panaikinantys bendruosius veiksmus 1999/34/BUSP). Šiame komunikate aptariamas saugumo grėsmės, susijusios su visų tipų ginklais: ir tais, kurie laikomi „šaunamaisiais“ arba „šaulių“, ir skirtais civiliniam, ir kariniam naudojimui.

¹⁵

Tarybos pateikta „Europos saugumo strategijos įgyvendinimo ataskaita. Saugumo užtikrinimas besikeičiančiame pasaulyje“. „ES vidaus saugumo strategijos įgyvendinimas. Penki žingsniai kuriant saugesnę Europą“ (COM(2010) 673).

- (3) Gerinant tarpvalstybinę policijos, muitinės ir pasienio tarnybų bendradarbiavimą, įvertinant bendrą ES taisyklių, pagal kurias su šaunamaisiais ginklais susiję pažeidimai būtų priskiriami baudžiamiesiems nusikaltimams, poreikį ir nustatant valstybių narių taikomų baudžiamosios teisenos priemonių lygį *didinti spaudimą nusikalstamoms rinkoms*.
- (4) *Geriau kaupti ir naudoti žvalgybos duomenis* – aktyviau rinkti informaciją apie šaunamaisiais ginklais įvykdytus nusikaltimus ir ja keistis, rengti tikslinius teisėsaugos pareigūnų mokymus.

Nustatant šiuos prioritetus remtasi diskusijomis su teisėsaugos institucijomis, nukentėjusių nuo šaunamųjų ginklų smurtinio naudojimo asmenų, NVO ir įgaliotų ginklų gamintojų, prekyautojų ir naudotojų nuomone ir atsakymais, surinktais 2013 m. kovo–birželio mėn. Komisijos surengtose viešose konsultacijose¹⁶.

Šiuo komunikatu atsakoma į Europos Parlamento raginimą imtis aktyvesnių veiksmų, kad būtų nustatomi ir taisomi šaunamųjų ginklų naudojimo ciklo trūkumai, saugoma teisėta šaunamųjų ginklų gamyba, prekyba ir naudojimas, suardomos nusikalstamo tiekimo grandinės ir atgrasoma nuo neteisėto naudojimo¹⁷. Jis papildo ES veiksmus kitose saugumo srityse, tarp jų ir kovoje su organizuotu nusikalstamumu ir terorizmu, ir ES kovos su neteisėtu šaulių ir lengvųjų ginklų bei jų šaudmenų kaupimu ir prekyba jais strategiją¹⁸.

Komisija toliau atliks nuodugnią analizę, stengdamasi geriau suprasti šiame komunikate nurodomas problemas ir jų priežastis. Siekdama 2015 m. pateikti naujus proporcingus ir prireikus teisinę galią turinčius pasiūlymus, grindžiamus poveikio vertinimu, ji konsultuosis su suinteresuotosiomis šalimis, tarp jų su Europos Parlamentu, valstybėmis narėmis, teisėtais šaunamųjų ginklų gamintojais ir civilinio naudojimo šaunamųjų ginklų naudotojų federacijomis¹⁹.

2. ES LYGMENS VEIKSMŲ POREIKIS

Pastarąjį dešimtmetį ES atliko keletą veiksmų mažindama šaunamųjų ginklų keliamą grėsmę ES vidaus saugumui.

Šiais metais ES (neperžengdama savo kompetencijos ribų) pasirašė JT šaunamųjų ginklų protokolą²⁰, kuriuo sustiprinama rankinių šaunamųjų ginklų, pistoletų ir kitų šaulių ginklų perdavimo į ES, iš jos ir jos viduje kontrolė. Tikimasi, kad neseniai pasirašyta Sutartis dėl prekybos ginklais²¹ taps pasaulinio masto įvykiu, padedančiu kontroliuoti prekybą ginklais.

¹⁶ Konsultacijos dėl bendro požiūrio į nusikalstamai naudojant šaunamuosius ginklus padaromos žalos ES mažinimą, http://ec.europa.eu/yourvoice/index_en.htm

¹⁷ Ypač daug veiksmų ginklų žymėjimo ir kontrabandos srityje numatoma Europos Parlamento CRIM komiteto tarpinėje kovos su organizuotu nusikalstamumu ataskaitoje.

¹⁸ ES kovos su neteisėtu šaulių ir lengvųjų ginklų bei jų šaudmenų kaupimu ir prekyba jais strategija, Tarybos dokumentas 5319/06.

¹⁹ Direktyvos 2008/51/EB 1 straipsnio 12 dalyje reikalaujama, kad Komisija iki 2015 m. pateiktų situacijos, susidariusios dėl šios direktyvos taikymo, įvertinimą ir, jei tinkama, pridėtų savo pasiūlymus.

²⁰ Protokolas prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, papildantis Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą.

²¹ Sutartį dėl prekybos ginklais JT Generalinė asamblėja patvirtino 2013 m. balandžio 2 d. Ja nustatomi bendrieji tarptautiniai, daugiausia žmogaus teisių ir humanitarinės teisės standartai, skirti tarptautinei prekybai visų pagrindinių kategorijų ginklais, įskaitant šaulių ir lengvuosius ginklus. Ji aprėpia visus įprastinius ginklus, įskaitant šaunamuosius ginklus, jų dalis ir komponentus bei šaudmenis, nepriklausomai nuo jų galutinio naudojimo. Sutartį pasirašiusios valstybės sprendamos ginklų perdavimo įgaliojimo klausimus privalo atsižvelgti į šiuos bendrus standartus. Sutartis įsigalios ją

Sutartis įpareigoja pasirašiusias šalis įvertinti visą eksportą neteisėtos prekybos ginklais likvidavimo požiūriu ir taip stiprinti taiką bei saugumą ir padėti išvengti rimtų tarptautinės humanitarinės teisės arba tarptautinių žmogaus teisių pažeidimų.

Šie tarptautiniai susitarimai yra būtini, bet tai tik pirmas žingsnis siekiant tikrai veiksmingo atsako. Tad ES siekia subalansuoto požiūrio į teisėtos civilinio naudojimo (t.y. neskirtų kariniam naudojimui) šaunamųjų ginklų apyvartos vidaus rinkoje reguliavimą, neteisėtos civilinio naudojimo šaunamųjų ginklų apyvartos ir naudojimo likvidavimą ir įprastinių karinio naudojimo ginklų perdavimo bei tarpininkavimo standartus.

Kalbant apie teisės aktus, direktyvoje dėl šaunamųjų ginklų (Direktyva 91/477/EEB su pakeitimais, padarytais Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/51/EB) išdėstomos kariniam naudojimui neskirtų ginklų įsigijimo ir laikymo taisyklės bei įsteigiamas Europos šaunamojo ginklo leidimas leidimą turintiems šauliams, sportinio šaudymo mėgėjams, kolekcininkams ir prekiautojams, keliaujantiems ES viduje. Reglamente Nr. 258/2012 („Reglamente dėl šaunamųjų ginklų“) ES reikalauja laikantis JT šaunamųjų ginklų protokolo suteikti įgaliojimus eksportuoti kariniam naudojimui neskirtus šaunamuosius ginklus už ES ribų. Nuo 1998 m. laikantis bendrosios užsienio ir saugumo politikos nuostatų ES pripažįstamas elgesio kodeksas dėl ginklų eksporto, kurį 2008 m. pakeitė bendroji pozicija, įskaitant bendrą karinio naudojimo ginklų sąrašą ir būtiniausius nacionalinės leidimų išdavimų strategijos reikalavimus²². Direktyva 2009/43/EB siekiama supaprastinti šių ginklų perdavimo ES viduje procedūrą²³. Be to, galioja būtiniausi tarpininkavimo perduodant įprastinius ginklus trečiosioms šalims, kai tai vyksta valstybės narės teritorijoje, standartai²⁴.

Kaip muitų sąjunga ES pastaraisiais metais sukūrė bendrą rizikos kriterijų ir rizikos valdymui skirtų IT sistemų tinklą, apimančių judėjimą prekių, kertančių ES išorės sienas komercinio tiekimo grandinės sudėtyje. Neseniai Komisija pabrėžė rizikos valdymo problemas, kylančias ES muitinės institucijoms, ir pateikė kelis pasiūlymus, kaip gerinti muitinių pajėgumus, tarp jų geresnį informacijos, duomenų šaltinių ir kitų priemonių bei procedūrų naudojimą rizikai nustatyti ir komercinio tiekimo grandinės judėjimui analizuoti.²⁵

Operatyvinių veiksmų lygmenyje, siekdama skatinti keitimąsi informacija ir bendradarbiavimą, ES sukūrė Europos šaunamųjų ginklų ekspertų grupę²⁶ ir 2010 m. patvirtino atsekamumo lengvinimo ir bendradarbiavimo kovoje su ginklų kontrabanda veiksmų planą²⁷. Valstybės narės ir Komisija, remdamosi Europolo pateiktu 2013 m. ES

ratifikavus 50 valstybių. 2013 m. gegužės mėn. Komisija pasiūlė Tarybos sprendimą, įgaliojantį ES valstybes nars pasirašyti sutartį.

²² ES elgesio kodeksas ginklų eksporto srityje, kurį Taryba patvirtino 1998 m. birželio 8 d.; Europos Sąjungos bendrasis karinės įrangos sąrašas, kurį Taryba patvirtino 2000 m. birželio 13 d., yra reguliariai atnaujinamas; Elgesio kodeksas buvo pakeistas 2008 m. gruodžio 8 d. Tarybos bendrąja pozicija 2008/944/BUSP, nustatančia bendrąsias taisykles, reglamentuojančias karinių technologijų ir įrangos eksporto kontrolę, OL L335, p. 99.

²³ 2009 m. gegužės 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/43/EB dėl su gynyba susijusių produktų siuntimo Bendrijoje sąlygų supaprastinimo su pakeitimais, OL L146, 2009 6 10.

²⁴ Bendroji pozicija 2003/468/BUSP dėl tarpininkavimo ginklų prekyboje kontrolės, OL L156, 2003 5 25, p. 79.

²⁵ Komisijos komunikatas dėl muitinės rizikos valdymo ir tiekimo grandinės saugumo, COM(2012) 793.

²⁶ Europos šaunamųjų ginklų ekspertų grupė sukurta 2004 m. siekiant palengvinti keitimąsi informacija ir skatinti bendradarbiavimą kovoje su neteisėta prekyba ginklais ir jų laikymu. Grupę, kuri remia Tarybos teisėsaugos darbo grupės veiklą, sudaro šaunamųjų ginklų ekspertai iš visų valstybių narių, Europolo ir asocijuotųjų narių: Lichtenšteino, Norvegijos, Šveicarijos ir Turkijos.

²⁷ Tarybos rekomendacija dėl policijos atliekamų tarpvalstybinių tyrimų tiriant su nusikaltimais susijusių konfiskuotų ar sugrąžintų šaunamųjų ginklų tiekimo kanalus standartinės tvarkos valstybėse narėse, 2007 m. birželio 12 ir 13 d. Tarybos išvados dėl Europos kovos su neteisėta prekyba vadinamaisiais

sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių įvertinimu, paskelbė neteisėtos šaunamųjų ginklų gamybos ir jų kontrabandos sutrikdymą vienu iš devynių ES teisėsaugos prioritetų 2014–2017 m.²⁸.

Kalbant apie išorės veiksmus, ES 2005 m. priėmė kovos su neteisėtu šaulių ir lengvųjų ginklų bei jų šaudmenų kaupimu ir prekyba strategiją. Šioje strategijoje nustatomi trys principai, kuriais grindžiami ES veiksmai, susiję su šaulių ir lengvaisiais ginklais – prevencijos, bendradarbiavimo su partneriais ir paramos daugiašališkumui. Jais papildoma JT veiksmų programa dėl neteisėtos prekybos šaulių ir lengvaisiais ir Tarptautinis sekimo dokumentas²⁹: taip sujungiamos visos ES taikomos su visais šaunamųjų ginklų klausimais susijusios priemonės bei strategijos. 2011–2013 m. pagal įvairias biudžeto eilutes buvo skirta iš viso apie 21 mln. EUR nusiginklavimo, demobilizacijos ir reintegracijos paramai bei kovai su neteisėta šaunamųjų ginklų ir šaulių bei lengvųjų ginklų prekyba visame pasaulyje. Pavyzdžiui, ES remia fizinio saugumo ir atsargų valdymo veiksmus Libijoje ir jos apylinkėse³⁰, Pietryčių ir Rytų Europos šaulių ir lengvųjų ginklų kontrolės tarpuskaitos mechanizmą, Centrinės Amerikos (CASAC) ir Afrikos (RECSA) regioninius šaunamųjų ginklų kontrolės centrus, ESBO sekretoriata, Jungtinių Tautų Nusiginklavimo reikalų biurą, kelias pilietinės visuomenės organizacijas³¹ ir Interpolo šaunamųjų ginklų sekimo sistemą (žr. toliau). Komisija kartu su Europos išorės veiksmų tarnyba parengė pasiūlymą³² dėl Stabilumo priemonės 2014–2020 m., pagal kurią tolesnė finansinė parama, skirta kovai su neteisėta prekyba šaunamaisiais ginklais, gali būti nukreipta šalims partnerėms. Ją papildys valstybių narių teisėsaugos parama. Šalys kandidatės prieš stojimą į ES privalės suderinti nacionalinę

²⁸ „didelio kalibro“ šaunamaisiais ginklais, kurie gali būti panaudoti arba yra naudojami nusikalstamai veiklai vykdyti, veiksmų plano, 2010 m. gruodžio mėn.

2010 m. ES, siekdama užtikrinti veiksmingesnį valstybių narių teisėsaugos tarnybų, ES institucijų, ES tarnybų ir atitinkamų trečiųjų šalių bendradarbiavimą bei imtis nuoseklių ir rimtų operatyvinių veiksmų, nukreiptų į didžiausias ES kylančias nusikalstamumo grėsmes, nustatė daugiametį kovos su sunkių formų tarptautiniu ir organizuotu nusikalstamumu politikos ciklą. Pirmas baigtinis politikos ciklas, skirtas 2014–2017 m., sukurtas atlikus sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo grėsmių vertinimą ir nustačius daugiametį strateginį planą (2013 m. liepos mėn.) ir operatyvinių veiksmų planą (2013 m. spalio mėn.). Tarybos išvados dėl ES daugiamečio kovos su sunkių formų tarptautiniu ir organizuotu nusikalstamumu politikos ciklo nustatymo ir įgyvendinimo, 3043-asis Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos susitikimas Briuselyje 2010 m. lapkričio 8 ir 9 d.

²⁹ 2011 m. JT veiksmų programa dėl neteisėtos prekybos šaulių ir lengvaisiais ginklais visais aspektais prevencijos, kovos su ja ir jos panaikinimo yra teisinę galią turintis dokumentas, kurį bendru sutarimu priėmė visos JT valstybės narės. Programoje išreiškiamas pasaulinis įsipareigojimas laikantis nuoseklaus požiūrio nacionaliniu, subregioniniu, regioniniu ir pasauliniu lygmenimis skatinti neteisėtos prekybos šaulių ir lengvaisiais ginklais visais aspektais prevenciją, kovą su ja ir jos panaikinimą, taip prisidedant prie tarptautinės taikos ir saugumo. Ji aprėpia įvairaus pobūdžio veiklą, įskaitant ginklų atsargų valdymą ir saugumą, perdavimo kontrolę, dokumentų tvarkymą, ginklų naikinimą, keitimosi informacija mechanizmus ir demobilizaciją, nusiginklavimą ir reintegraciją. Ja nesiekama kontroliuoti ginklų perdavimo nevalstybiniais subjektams ar civilinio naudojimo šaulių ginklų laikymo. Programos įgyvendinimas apžvelgiamas kas dvejus metus rengiamuose valstybių susitikimuose ir reguliariai vykstančiose apžvalgos konferencijose (paskutinė apžvalgos konferencija vyko 2012 m. rugpjūčio – rugsėjo mėn. Niujorke). Tarptautinį dokumentą, įgalinantį valstybes laiku ir patikimai identifikuoti ir susekti neteisėtus šaulių ir lengvuosius ginklus, Jungtinių Tautų generalinė asamblėja patvirtino 2005 m. gruodžio 8 d.

³⁰ Tarybos sprendimas 2013/320/BUSP; tai dalis ES visapusiškos pozicijos remti perėjimo prie demokratijos, tvarios taikos ir saugumo procesus Libijoje. ES pasienio pagalbos misija Libijoje.

³¹ Pavyzdžiui, tarp ES remiamų organizacijų yra Stokholmo tarptautinis taikos tyrimų institutas ir *Saferworld*.

³² Reglamentą numatyta priimti 2013 m. rudenį.

teisę su esamomis priemonėmis³³ dėl ginklų eksporto, įsigijimo, laikymo ir neteisėtos prekybos jais.

Vis dėlto pirmiau pateikti pavyzdžiai ir statistiniai duomenys aiškiai rodo, kad šių veiksmų nepakanka. Šaunamųjų ginklų ekspertų teigimu, nusikaltėliai naudojami nacionalinių teisės aktų dėl šaunamųjų ginklų skirtumais, ir tai didina neteisėtą tarpvalstybinę ginklų apyvartą³⁴. Tai skatina suderinti nacionalinę šaunamųjų ginklų teisę. Patikimų ES masto statistinių ir žvalgybos duomenų trūkumas trukdo veiksmingai reaguoti į padėtį politiniu ir operatyviniu lygmeniu; tai viena iš priežasčių, dėl kurių šaunamiesiems ginklams, palyginti su kitais sunkiais nusikaltimais, skiriama mažiau dėmesio, nors ir pripažįstama, kad šaunamieji ginklai yra vienas iš pagrindinių tokius nusikaltimus, kaip neteisėta prekyba narkotikais, lengvinančių veiksmų. Paskutinė jungtinė muitinės tarnybų operacija, susijusi su šaunamaisiais ginklais, vyko 2006 m.³⁵; jos metu dėl tyrimų informacijos trūkumo ir nepakankamų žinių apie šaunamųjų ginklų kontrabandos maršrutus ginklų nepavyko konfiskuoti. ES lygmens veiksmai gali padėti sukaupti žvalgybos ir statistinių duomenų bazę, panaikinti žinių spragas ir informuoti valstybes nares apie geriausios praktikos pavyzdžius.

ES privalo nustatyti, ko dar reikia siekiant tiesiogiai sužlugdyti neteisėtą prekybą šaunamaisiais ginklais. Ginklo naudojimo ciklo pradžia yra jo pagaminimas, o pabaiga – sunaikinimas. Bet kuriame tarpiniame etape – pardavimo, įsigijimo, prekybos, saugojimo ar dezaktyvavimo – ginklas gali patekti į nusikaltėlių rankas. Aktyvesni veiksmai, susiję su lengviausiai pažeidžiamais šaunamojo ginklo naudojimo ciklo etapais, nuo jo pagaminimo iki sunaikinimo, pagerintų ir teisėtą prekybą jais vidaus rinkoje, ir bendradarbiavimą teisėsaugos srityje: būtų nustatomos ir suardomos nusikalstamos grupuotės, o tai yra ES vidaus saugumo strategijos ir kovos su sunkių formų ir organizuotu nusikalstamumu politikos ciklo prioritetas³⁶.

3. 1 PRIORITETAS: CIVILINIAM NAUDOJIMUI SKIRTŲ ŠAUNAMŲJŲ GINKLŲ TEISĖTOS RINKOS APSAUGA

Nuosekliai kontroliuojant šaunamuosius ginklus vidaus rinkoje užtikrinamas teisėtų šaunamųjų ginklų gamintojų ir jų turėtojų tikrumas ir palengvinamas tarpvalstybinis policijos bendradarbiavimas siekiant suardyti nusikalstamą veiklą. Tačiau taikant šaunamųjų ginklų įteisinimo, aiškiai nustatomo žymėjimo procedūrų ir leidimų ginklų prekybai bei įsigijimui išdavimo taisykles tarp valstybių narių išlieka nemaži skirtumai.

3.1. 1 užduotis. Aiškiai nustatyti, kurie šaunamieji ginklai draudžiami ir kurių įsigijimui reikia leidimo

Direktyvoje dėl šaunamųjų ginklų pripažįstama, kad kai kurie šaunamieji ginklai, pavyzdžiui, automatiniai šaunamieji ginklai (priskiriami A kategorijai), yra tokie pavojingi, o jų civilinis naudojimas toks retas, kad jų visai nereikėtų leisti naudoti civiliniams tikslams³⁷. Pagal ES reikalavimus kito tipo, B kategorijai priskiriamus ginklus, tokius kaip pusiau automatiniai ginklai ar vienašūviai šautuvai, kurie laikomi ne tokiais pavojingais, galima, įsigijus leidimą,

³³ Direktyvos dėl šaunamųjų ginklų (1991 m. ir 2008 m.), 2011 m. liepos 18 d. Tarybos sprendimas 2011/428/BUSP, kuriuo remiama Jungtinių Tautų Nusiginklavimo reikalų biuro veikla siekiant įgyvendinti Jungtinių Tautų veiksmų programą dėl neteisėtos prekybos šaulių ir lengvaisiais ginklais visų aspektų prevencijos, kovos su ja ir jos panaikinimo.

³⁴ Šaltinis: Europos šaunamųjų ginklų ekspertų grupė.

³⁵ Vykdančią operaciją *Fireball* tikrinti sunkvežimiai, kurių kilmės šalis – Vakarų Balkanai, įvažiuojantys į ES per jos rytinę sieną.

³⁶ Žr. 29 išnašą.

³⁷ Žr. Direktyvos 2008/51/EB I priedą.

naudoti šaudymo sportui ar medžioklei. Kitiems ne tokiems pavojingiems šaunamiesiems ginklams (priskiriamiems C kategorijai), tokiems, kaip ilgieji šaunamieji ginklai su graižtviniiais po kiekvieno šūvio užtaisomais vamzdžiais, taikomi ne tokie griežti reikalavimai (pavyzdžiui, pakanka pranešti atsakingoms institucijoms, kur ginklas saugomas), arba jiems visai netaikomi apribojimai, kaip, pavyzdžiui, D kategorijai priskiriamiems vienašūviams ilgiesiems lygiavamzdžiams ginklams. Tai būtiniausi reikalavimai; valstybės narės gali nuspręsti taikyti griežtesnius.

Remdamasi neseniai atliktu šių taisyklių supaprastinimo aprėpties vertinimu³⁸, kuriame buvo nutarta nesiūlyti mažinti kategorijų skaičiaus, Komisija ėmėsi nagrinėti klausimą platesniame kontekste, įskaitant galimybes sumažinti neteisėtos prekybos apimtis tarp skirtingas taisykles taikančių valstybių narių ir tarpvalstybinio teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo lengvinimą.

Žengdama antrą žingsnį, Komisija techniniu požiūriu nustatys tam tikrų šiuo metu leidžiamų taikyti civiliniam naudojimui šaunamųjų ginklų, tokių kaip pusiau automatiniai ginklai, keliamą pavojų saugumui ir svarstys, ar nebūtų tinkama dar labiau apriboti šių ginklų prieinamumą.

Trečia, Komisija įvertins poreikį išplėsti šiuo metu galiojančios direktyvos dėl šaunamųjų ginklų aprėptį ir atsižvelgiant į valstybių narių patirtį svarstyti prekybos tokiais objektais, kaip oriniai šautuvai, kopijos, senoviniai ir dezaktyvuoti ginklai, kuriuos lengvai galima perdirbti į šaunamuosius ginklus ar naudoti kaip šaunamuosius ginklus, ir jų laikymo reglamentavimą³⁹. Be to, Komisija siūlys bendras dezaktyvavimo standartų gaires, kuriomis siekiama užtikrinti, kad dezaktyvavus šaunamuosius ginklus jų veiksmingumo nebebūtų galima atkurti.

Atsižvelgdama į tai, kad šaunamieji ginklai gali būti panaudojami padaryti žalą tik su šaudmenimis, Komisija nagrinės būdus, kaip sutrukdyti nusikaltėliams įsigyti šaudmenų ir naudoti juos netinkamais tikslais: pavyzdžiui, bus žymimos teisėtai įsigytų civiliniam naudojimui skirtų ginklų šaudmenų dėtuvės ir nustatomos didžiausios jų apimtys ribos.

Galiausiai Komisija ieškos būdų, kaip užtikrinti didesnę teisinę tikrumą teisėtai veikiantiems ekonominės veiklos subjektams ir teisėsaugai: bus aiškiai apibrėžiami įvairūs techniniai šiuo metu taikomo ES šaunamųjų ginklų ekspertų grupės sudaryto žodynėlio terminai, susiję su šaunamaisiais ginklais, pavyzdžiui, su dezaktyvavimo ir žymėjimo sistemomis.

3.2. 2 užduotis. Nustatyti ES žymėjimo standartus

ES rinkoje esantys šaunamieji ginklai pažymėti įvairiomis žymomis, simboliais ir (arba) skaičiais, kurie įspaudžiami arba išgraviruojami juos gaminant, importuojant ar parduodant⁴⁰.

³⁸ COM (2012) 415. Dėl galimo šaunamųjų ginklų klasifikacijos pakeitimo, paliekant dvi (draudžiamų ir leidžiamų) kategorijas, siekiant šiuo supaprastinimu pagerinti gaminių vidaus rinkos veikimą, privalumų ir trūkumų ataskaitoje daroma išvada, kad „privalomu būdu apribojus ES lygmens klasifikaciją tik dviem šaunamųjų ginklų kategorijomis, jei šis veiksmas bus pavienis, nebus pasiekta aiškos naudos“.

³⁹ Pvz., JK 1997 m. įvestas visuotinis rankinių šaunamųjų ginklų draudimas, o 2006 m. apribota prekyba oriniais šautuvais ir uždraustas panašių į tikrus ginklų modelių importas bei prekyba jais; Lietuvoje 2012 m. nustatytas draudimas, susijęs su dujiniais pistoletais.

⁴⁰ Priklausomai nuo gamintojo sprendimo ir nacionalinių teisinių reikalavimų žymoje gali būti minimas ginklo gamintojas, modelis, kalibras arba šovinio paskirtis, patikros tarnyba, patikros metai ir serijos numeris. Patikros tarnyba – tai techninė priemonė apžiūrėti ginklus tose šalyse, kuriose patikra ir kitokia techninė apžiūra yra privalomos. Vienoje šalyje gali būti viena ar kelios patikros tarnybos, jos gali būti įsikūrusios gamintojų patalpose. Patikros tarnybos atlieka bandomuosius šaudymus ir komponentų saugumo priemonių bandymus; po to prietaisuose įspaudžiamos arba išgraviruojamos bandymo datos ir tipo žymos.

Žymomis siekiama užtikrinti, kad gaminys atitinka esamus kokybės ir saugos reikalavimus ir kad jį bus galima identifikuoti ir atsekti, jei būtų prarastas, pavogtas, naudojamas ne pagal paskirtį arba neteisėtai perduotas.

Direktyvoje dėl šaunamųjų ginklų yra pagrindinės atpažinimui ir atsekimui skirtos nuostatos. Valstybės narės privalo užtikrinti visų pagrindinių šaunamojo ginklo komponentų žymėjimą, tačiau žymėjimo procedūras, įskaitant kokybės ir saugumo aspektus, gali nacionaliniu lygmeniu nustatyti pačios. Nustatyta daug problemų, kylančių dėl neteisėtai laikomų ginklų ir žymėjimo reikalavimų. Žymas galima ištrinti arba suklastoti. Taip pat esama duomenų, kad naudojant nežymėtas dalis galima surinkti dezaktyvuotą šaunamąjį ginklą ir tada jį atsekti sunku arba neįmanoma. Teisės saugos institucijos praneša, kad nusikaltimo vietoje tyrėjai dažniau randa panaudotų šaudmenų ir šovinių, kurie dažniausiai būna be jokių žymų, negu pačius ginklus.

Todėl Komisija, konsultuodamasi su pramonės atstovais ir Nuolatine tarptautine šaunamųjų ginklų bandymo komisija (vadinama C.I.P.)⁴¹ ir siekdama sumažinti žymų klastojimo pavojų, išnagrinės galimybę siūlyti visų civilinio ir karinio naudojimo ginklų, pagrindinių jų komponentų, šaudmenų ir šaudmenų pakuočių žymėjimo standartus.

Remdamasi Tarptautiniu sekimo dokumentu, kurį 2005 m. gruodžio mėn. bendru sutarimu priėmė visos JT valstybės narės⁴², ji sieks su tarptautiniais partneriais sukurti pasaulinius žymėjimo standartus.

3.3. 3 užduotis. Supaprastinti leidimų išdavimo šaunamiesiems ginklams taisyklės

Ir gyventojų saugumui, ir sklandžiam vidaus rinkos veikimui naudinga nuosekli pozicija leidimų išdavimo visos ES šaunamųjų ginklų gamintojams⁴³, prekybos jais tarpininkams ir turėtojams atžvilgiu. Direktyvoje dėl šaunamųjų ginklų minimi terminai „licencija“ ir „oficialus leidimas“ (B kategorijos ginklams), „leidimai“ (C ir D kategorijų ginklams) ir būtinybė „deklaruoti“ (C kategorijos ginklams) arba „registruoti“ (kalbant apie tarpininkavimą). Nusikaltėliai gali siekti įsigyti šaunamųjų ginklų tose šalyse, kurių nacionaliniai įstatymai laikomi lanksčiausiais.

Komisija svarstys galimybę nagrinėti galimas apibrėžčių spragas. Glaudžiai bendradarbiaudama su Europos šaunamųjų ginklų gamintojų ir turėtojų asociacijomis, Komisija taip pat įvertins sveikatos ir informacijos apie teistumą patikrinimo, kaip bet kokio šaunamojo ginklo teisėto įsigijimo ir turėjimo sąlygos, privalumus ir aptars reguliariai atnaujinamas ribotą laiką galiojančias licencijas, kurios jau taikomos daugelyje valstybių narių panašiai kaip išduodant vairuotojo pažymėjimą. Taip pat galėtų būti pravartu priimti bendresnius ES standartus, kuriais nustatomi teisėti šaunamojo ginklo turėjimo ar naudojimo tikslai ir atvejai, kai licencijos išduoti negalima.

⁴¹ *La Commission internationale permanente pour l'épreuve des armes à feu portatives* arba C.I.P., yra tarptautinė organizacija, teikianti patikros tarnybų akreditaciją ir taikanti standartinius žymėjimo reikalavimus, kurie privalomi kiekvienoje iš 14 šalių narių, tarp kurių yra 11 ES valstybių narių (Austrija, Belgija, Čekija, Ispanija, Italija, Jungtinė Karalystė, Prancūzija, Slovakija, Suomija, Vengrija ir Vokietija).

⁴² Žr. 30 išnašą. Šiame teisinę galią turinčiame dokumente, panašiai kaip Direktyvoje dėl šaunamųjų ginklų, reikalaujama „arba unikalios žymėjimo, kuriame minimas gamintojo pavadinimas, gamybos šalis ir serijos numeris, arba bet kokios kitos unikalios lengvai skaitomos žymos, pagal kurią visos valstybės galėtų nesunkiai nustatyti gamybos šalį“.

⁴³ Prekiautojas – „bet kuris fizinis ar juridinis asmuo, kurio vykdomą prekybą arba verslą visiškai ar iš dalies sudaro šaunamųjų ginklų, jų dalių ir šaudmenų gamyba, prekyba, keitimaisiais jais, jų nuoma, remontas arba perdirbimas“ (Direktyvos 2008/51/EB, iš dalies keičiančios Direktyvos 91/477/EEB 1 straipsnio 1 dalies c skirsnį, 1 straipsnio 2 dalis).

Direktyvoje dėl šaunamųjų ginklų jau išdėstytos turėtojams ir prekyautojams skirtos registravimo ir oficialių leidimų išdavimo taisyklės, tačiau nacionalinių tarpininkų registracija palikta pačių valstybių narių nuožiūrai, o išankstinio tarpininkavimo sandorių leidimo reikalaujama tik sandoriams su trečiosiomis šalimis. Dėl to neteisėta veikla gali pamažu persikelti į tas valstybes nares, kuriose galioja mažiausiai griežtos taisyklės⁴⁴. Labai pelningas ir retai pasauliniu mastu reguliuojamas neteisėtas tarpininkavimas yra vienas iš galimų pagrindinių neteisėtos prekybos ginklais ES veiksnų⁴⁵: vienoje valstybėje narėje (JK) nuo 2007 m. sėkmingai išnagrinėta 15 neteisėtos prekybos ginklais bylų⁴⁶. Todėl Komisija svarstys privalomo tarpininkų registravimo ir atrankos poreikį.

Direktyva dėl šaunamųjų ginklų prekyautojai įpareigojami pranešti policijai apie šaunamojo ginklo, jo sudedamųjų dalių ar šaudmenų praradimą arba vagystę ir nuolat registruoti duomenis apie šaunamųjų ginklų tipą, kiekį, kilmę ir buvimo vietą. Siekdama toliau lengvinti prarastų, pavogtų ar ne pagal paskirtį naudojamų šaunamųjų ginklų atsekamumą, Komisija svarstys galimybę taikyti panašius reikalavimus visiems asmenims, norintiems gauti leidimą parduoti, pirkti arba perduoti kitų naudojimui šaunamuosius ginklus.

4. 2 PRIORITETAS IŠ TEISĖTOS RINKOS Į NETEISĖTĄ: SUMAŽINTI ŠAUNAMŲJŲ GINKLŲ PATEKIMO Į NUSIKALTĖLIŲ RANKAS GALIMYBIŲ

Nusikaltėliai visad ieškos būtų, kaip išvengti net griežčiausios teisėtos rinkos kontrolės. Neseniai atliktais pavojaus vertinimais (žr. 1 skyriuje pateiktą žemėlapi) atkreiptas dėmesys į neteisėtai tiekiamų ginklų srautus iš Europos kaimynystėje esančių konflikto zonų bei į galimybes ne pagal paskirtį naudotis ginklų mugėmis, prekyba internetu ir 3D spausdinimo technologijomis. ES reikia nustatyti galimas pažeidžiamas rinkos vietas, kuriose gaminami nusikalstamiems tikslams skirti šaunamieji ginklai arba kuriose civilinio bei karinio naudojimo šaunamieji ginklai nukreipiami į nusikalstamas rinkas juos parduodant, naudojant ar dezaktyvuojant. Šias pažeidžiamas vietas, kurios bus aptariamose 2015 m. numatytoje direktyvos dėl šaunamųjų ginklų vertinimo ataskaitoje, reikėtų imtis taisyti tinkamai įgyvendinant, o prireikus ir atnaujinant direktyvą dėl šaunamųjų ginklų, stiprinant trečiųjų šalių pajėgumus ir vykdant tokių sričių, kaip atsargų pertekliaus naikinimas, atsargų valdymas ir saugumas, paramos projektus bei atsakingai kontroliuojant perdavimą.

4.1. 1 užduotis. Gerinti šaunamųjų ginklų neteisėtos gamybos ir prekybos jais kontrolę

Ginklų mugės dažnai rengiamos daugelyje ES valstybių narių ir kaimyninių šalių. Jos suteikia galimybę įsigyti dezaktyvuotų, tuščiais šoviniais šaudančių, senovinių ginklų ir jų kopijų, įskaitant nesenovinius vamzdinius šautuvus, uždraustus kai kuriose valstybėse narėse. Komisija užtikrins ES standartų taikymą ginklų perdavimui ir drauge su valstybėmis narėmis kurs gaires, kaip sumažinti neteisėtų ginklų perdavimą ginklų mugėse; šių standartų pažeidimų atvejais bus pradedamos pažeidimų nagrinėjimo procedūros.

⁴⁴ Direktyvos 2008/51 1 straipsnio 3 dalis. Tarpininku vadinamas „bet kuris fizinis ar juridinis asmuo (išskyrus prekyautoją), kurio vykdomą prekybą ar verslą visiškai arba iš dalies sudaro ginklų pirkimas, pardavimas arba perdavimo organizavimas“ (Direktyvos 91/477/EEB su pakeitimais, padarytais Direktyvos 2008/51/EB 1 straipsnio 1 dalies b punktu, 1 straipsnio 1 dalies e punktas).

⁴⁵ Pvz., žr. „Šaulių ginklų apžvalga“, UNIDIR ir Jungtinių Tautų Nusiginklavimo reikalų departamentas, „Neteisėto tarpininkavimo prekiaujant šaulių ir lengvaisiais ginklais mechanizmo sukūrimas, jo taikymo sritis ir galimas poveikis“, 2007 m.

⁴⁶ Šaltinis: Stokholmo tarptautinis taikos tyrimų institutas.

Elektroninė prekyba sparčiai plinta, kai kurios valstybės narės nurodė sunkumus, mėginant efektyviais teisėsaugos veiksmais kovoti su ginklų prekyba internetu. Europolas, atlikdamas plataus masto grėsmių vertinimą, turėtų išnagrinėti šios internetinės rinkos prigimtį ir paplitimą, įskaitant ir sunkumus, susijusius su ginklų ir šaudmenų gaminiu naudojant 3D spausdinimo technologijas. Laikydamasis Tarybos 2010 m. veiksmų plano, Europolas sudarys kovos su neteisėta šaunamųjų ginklų prekyba internetu vadovą.⁴⁷ Komisija remis elektroninės priežiūros komandų sukūrimą valstybėse narėse remiantis panašiais principais, kaip kuriant kovos su neteisėta prekyba narkotikais komandas. Saugumo požiūriu ji nagrinės visiško draudimo ES pirkti ir parduoti internetu visų arba tam tikrų tipų šaunamuosius ginklus, jų komponentus ir šaudmenis pagrįstumą ir proporcingumą⁴⁸.

Atsižvelgdama į ne vienos valstybės narės išreikštą susirūpinimą, Komisija aiškinsis, kaip sumažinti neteisėto šaunamųjų ginklų pervežimo pašto tarnybų pajėgumais pavojų: rengs konsultacijas su nacionalinėmis institucijomis ir pervežimo tarnybomis ir gerins bendradarbiavimą sprogmenų aptikimo srityje.

4.2. 2 užduotis. Užkirsti kelią vagystėms ir praradimui

Sugriežtinus rinkos kontrolę gali padidėti pavojus, kad teisėtai laikomi šaunamieji ginklai pateks į nusikaltėlių rankas. Komisija įvertins ES šaunamųjų ginklų savininkų saugaus ginklų laikymo būtiniausių standartų apimtį, įskaitant privalomą laikymą seifuose. Šis reikalavimas jau taikomas kai kuriose valstybėse narėse. Komisija drauge su šaunamųjų ginklų pramonės atstovais ieškos technologinių sprendimų, pavyzdžiui, šaunamuosiuose ginkluose įtaisytų biometrinių jutiklių su asmens duomenimis, siekdama užtikrinti, kad įsigytus šaunamuosius ginklus naudotų tik jų teisėtus savininkus. Ji atliks išsamią sąnaudų ir naudos analizę tirdama klausimą, ar reikia privalomai taikyti šiuos „išmanius“ ginklų saugumo aspektus teisėtai ES parduodamiems šaunamiesiems ginklams.

4.3. 3 užduotis. Naudojantis išorės veiksmais ir plėtros procesu mažinti neteisėto tiekimo iš trečiųjų šalių pavojų

Atsižvelgdama į naujausią grėsmių vertinimą, ES turėtų ir toliau teikti paramą kaimyninėms šalims ir esamų bei buvusių konfliktų zonoms visame pasaulyje, kad geriau veikiančia nacionaline ginklų eksporto kontrolės sistema⁴⁹ būtų užkertamas kelias šaulių ir lengvųjų ginklų patekimui ne pagal paskirtį, jų vagystėms ir kontrabandai. Atsižvelgdamos į naujas Europos Sąjungos specialiojo įgaliotinio ir Jungtinių Tautų Vystymo programos ginklų kontrolės konferencijos⁵⁰ rekomendacijas, valstybės narės privalės sukurti ir įgyvendinti šaulių ir lengvųjų ginklų strategiją, kuri aprėps ir ginklų atsargų sunaikinimą arba jų saugumo užtikrinimą, ir ES šaunamųjų ginklų pavojaus mažinimo standartų taikymą. Komisija įtrauks saugumo klausimus į dialogus atitinkamais klausimas, tokiais kaip vizų susitarimai, ir vertins nacionalinių teisės sistemų atsparumą bei policijos ir muitinės tarnybų bendradarbiavimo užtikrinimą kovojant su ginklų kontrabanda. ES ir toliau į visus atitinkamus tarptautinius susitarimus įtrauks nuostatas dėl šaulių ir lengvųjų ginklų reglamentavimo ir geografinio bei teminio bendradarbiavimo priemonėmis viešins šaulių ir lengviesiems ginklams skirtus veiksmus.

⁴⁷ Remiantis 2010 m. veiksmų planu kovoti su neteisėta vadinamųjų „galingų“ šaunamųjų ginklų kontrabanda (žr. 28 išnašą).

⁴⁸ Visos šios priemonės neturėtų sudaryti kliūčių tyrimo ir tobulinimo veiklai, kad 3D spausdinimo ir su juo susijusios technologijos būtų panaudojamos siekiant aiškaus visuomenės intereso.

⁴⁹ 2009/1012/BUSP; 2012/711/BUSP.

⁵⁰ Ministrų konferencija „Ginklų kontrolė ES plėtros kontekste“ dalyvaujant ES Specialiojo įgaliotinio tarnybai ir Jungtinių Tautų Vystymo programos (UNDP) atstovams vyko 2013 m. birželio 18 ir 19 d. Bosnijoje ir Hercegovinoje.

Tęsdama ilgalaikę ginklų eksporto kontrolės paramos programą, ES toliau skatins visuotinai, visapusiškai ir veiksmingai įgyvendinti Sutartį dėl prekybos ginklais ir veiksmingai puoselės daugiašališkumą, siekdama užkirsti kelią šaulių bei lengvųjų ginklų ir jų šaudmenų tiekimui ir stabilumui kenkiančiam jų paplitimui. Bendradarbiavimas su trečiosioms šalimis bus remiamas iš bendro užsienio ir saugumo politikos biudžeto, taip pat pagal Vystymosi ir bendradarbiavimo priemonę, Europos kaimynystės priemonę, Pasirengimo narystei pagalbos priemonę ir Stabilumo priemonę⁵¹.

4.4. 4 užduotis. Skatinti sunaikinimą kaip tinkamiausią šaunamųjų ginklų pertekliaus sprendimo būdą

Komisijai žinomi dideli valstybėse narėse taikomų dezaktyvavimo standartų skirtumai, be to, yra pranešama apie žmogžudystes, įvykdytas šaunamaisiais ginklais, kuriems neteisėtai grąžintas veiksmingumas. Taip galėjo atsitikti dėl netinkamo direktyvos dėl šaunamųjų ginklų vykdymo⁵²; pavyzdžiui, sudedamosios dalys, dezaktyvuotos laikantis vienoje valstybėje narėje taikomų taisyklių, buvo perduotos į kitą valstybę narę, kurioje taikomi griežtesni standartai. Peržiūrėdama dezaktyvavimo gaires pagal Direktyvą dėl šaunamųjų ginklų, Komisija įvertins nacionalinių civilinio ir karinio naudojimo ginklų dezaktyvavimo standartų veiksmingumą ir poreikį priimti bendrus, visoje ES teisinę galią turinčius standartus.

Komisija mano, kad sunaikinimas yra veiksmingiausias ir pigiausias šaunamųjų ginklų keliamo pavojaus panaikinimo būdas. Ji nagrinės, kaip geriausiai remti ir skatinti sunaikinimą ir atsisakyti dezaktyvavimo. Šiuo pagrindu ES ir toliau padės trečiosioms šalims mažinti jų turimų šaulių ir lengvųjų ginklų bei šaudmenų atsargų perteklių jas sunaikinant ir gerinant likusių atsargų valdymą bei jų laikymo saugumą.

5. 3 PRIORITETAS: DIDINTI SPAUDIMĄ NUSIKALSTAMOMS RINKOMS

Dėl ES lygmens operatyvinio bendradarbiavimo pastaraisiais metais konfiskuota neteisėtai laikomų šaunamųjų ginklų, dažniausiai vykdant kovos su narkotikų kontrabanda operacijas ar kelių policijos reidus, bet išsamių statistinių duomenų nėra. Neteisėtai įvežant ginklus į ES naudojamosi suklastotais, netinkamais ar klaidinančiais dokumentais, ir aptikimo institucijos turi patikrinti fizinį siuntų, įvežamų į ES, turinį ir prie išorės sienų, ir paskirties vietos muitinėje, kur prekės išmuitinamos. Sprendimas šaunamųjų ginklų klausimą paskelbti prioritetiniu pagal 2014–2017 m. sunkių formų ir organizuoto nusikalstamumo politikos ciklą šiuo metu suteikia unikalią galimybę per kelerius metus suderinti visus ES veiksmus.

5.1. 1 užduotis. Parūpinti gaires teisėsaugos pareigūnams

Naujajai iniciatyvai reikia paramos – aiškių gairių teisėsaugos pareigūnams. Taryba ėmėsi sukurti standartinę tarpvalstybinio konfiskuotų arba atgautų su nusikaltimais siejamų šaunamųjų ginklų tyrimo procedūrą⁵³; šios procedūros gaires reikia įvertinti ir prireikus atnaujinti.

⁵¹ Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma vystomojo bendradarbiavimo finansinė priemonė, COM(2011)840 galutinis, 2011/0406 (COD); Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma Europos kaimynystės finansinė priemonė, COM(2011)839 galutinis, 2011/0405 (COD); TAIEX IPA (tarptautinio pasirengimo narystei) 2006 m. liepos 17 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1085/2006, nustatantis pasirengimo narystei pagalbos priemonę (IPA), OL L210, p. 82. Dėl Stabilumo priemonės žr. 33 išnašą.

⁵² Valstybės narės privalo užtikrinti dezaktyvavimą, kuriuo šaunamieji ginklai „taikant techninius procesus... yra visam laikui padaromi netinkami naudoti“; Direktyvos 91/477/EEB I priedo III dalis.

⁵³ Europos šaunamųjų ginklų ekspertų grupės (EFE) vadovas „Požymiai, kuriais remiantis nustatoma šaunamųjų ginklų nuosavybė. Konfiskuotų neteisėtai laikomų šaunamųjų ginklų arba vykdant

5.2. 2 užduotis. Tarpvalstybiniu bendradarbiavimu užkirsti kelią neteisėtai šaunamųjų ginklų apyvartai ir laikymui

Valstybių narių ir Europolo šaunamųjų ginklų ir muitinės tarnybų ekspertai sukūrė vieną iš politikos ciklo dalių – bendrąjį nuoseklių operatyvinių veiksmų planą⁵⁴. Į planą įtraukta:

- koordinuotas informacijos apie su šaunamaisiais ginklais susijusius nusikaltimus rinkimas ir keitimasis ja, kuriame dalyvauja valstybių narių vidaus ir tarpvalstybinės policijos, pasienio apsaugos ir muitinės tarnybos;
- kontrolinės policijos operacijos, skirtos likviduoti pagrindinius neteisėtų šaunamųjų ginklų tiekimo šaltinius ir maršrutus, įskaitant Vakarų Balkanus, ir įvertinti ginklų kontrabandos per ES rytinę sieną ir iš Šiaurės Afrikos pavojų (atsižvelgiant į pirmiau minėtą 2 prioriteto 3 užduotį);
- suderintų tolesnių veiksmų reaguojant į su šaunamaisiais ginklais susijusius signalus antrosios kartos Šengeno informacinėje sistemoje skatinimas siekiant užtikrinti, kad toliau nedaugėtų perspėjimų, į kuriuos nebuvo veiksmingai reaguota, ir
- valstybių narių ir Europolo vadovaujamų bendrų policijos ir muitinės operacijų programa dalyvaujant Komisijai, skirta nustatyti šaunamųjų ginklų kontrabandos pavojų, susijusį su keleivių judėjimu iš vienos valstybių narių į kitas.

Komisija ir Taryba bei Europolas stebės šių operatyvinių veiksmų efektyvumą. Veiksmų pagal 2014–2017 m. politikos ciklą įgyvendinimui remti bus naudojamos ES vidaus saugumo fondo lėšos⁵⁵.

5.3. 3 užduotis. Aktyviau bendradarbiauti atsekant nusikaltėlių naudojamus šaunamuosius ginklus

Ypač verta paminėti vieną teisėsaugos institucijų bendradarbiavimo sritį – šaunamųjų ginklų sekimo veiklą. Atsekti šaunamąjį ginklą būtina, norint nustatyti, kas atliko su šaunamaisiais ginklais susijusį pažeidimą ir kaip jis įsigijo šaunamąjį ginklą. Tai gali padėti demaskuoti kontrabandos struktūras ir aptikti pažeidėjus, o vyriausybėms – vykdyti veiksmingą ir tikslingą šaunamųjų ginklų politiką. Šiuo metu nėra aiškiai nustatyta, ar valstybių narių institucijos turi pajėgumų sistemingai ištirti visų atgaunamų arba konfiskuojamų ginklų kilmę; šioje srityje ES turėtų joms padėti – įvertinti esamą sekimo vadovą ir jo vykdymui kylančias kliūtis. Komisija svarstys, ar reikia priimti teisinę galią turinčias šios srities taisykles, remiantis Tarptautiniu sekimo dokumentu ir tarptautiniais geriausios praktikos pavyzdžiais, sukurtais laikantis Jungtinių Tautų tarptautinių šaulių ginklų kontrolės standartų (ISACS)⁵⁶. Sekimo gairėse ir taisyklėse galėtų būti reikalavimas svarbiausią informaciją apie konfiskuotus šaunamuosius ginklus įtraukti į Interpolo neteisėtų šaunamųjų ginklų

54 baudžiamąsias veikas konfiskuotų šaunamųjų ginklų sistemingo susekimo vadovas“ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/07/st10/st10000.en07.pdf>.

55 Jis taps platesnio bendradarbiavimo, vykdanč ES 7-ąją muitinės ir policijos tarnybų bendradarbiavimo veiksmų planą, dalimi.

56 Reglamento, kuriuo kaip Vidaus saugumo fondo dalis nustatoma policijos bendradarbiavimo, nusikalstamumo prevencijos ir kovos su juo, taip pat krizių valdymo finansinės paramos priemonė, pasiūlymas, COM(2011) 753 galutinis; Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatoma 2014–2020 m. Europos Sąjungos muitinių veiksmų programa („Muitinė 2020“) ir panaikinamas Sprendimas Nr. 624/2007/EB, pasiūlymas, COM(2012) 464 *final* ir 2011/0341/a (COD).

56 <http://www.smallarmsstandards.org/>; iARMS – tai Interpolo sistema, skirta neteisėtų šaunamųjų ginklų registracijai ir atsekimui, žr. 3 užduotį.

registracijos ir sekimo valdymo sistemą (iARMS)⁵⁷, kurios pagalba kuriamos ginklų patekimo į nusikaltėlių rankas pavojaus ataskaitos ir atliekami tarptautiniai ginklų kilmės atsekimo veiksmai.

Komisija taip pat sieks didinti balistinio identifikavimo pajėgumus. Pagerinus valstybių narių keitimąsi informacija ir geriausios praktikos pavyzdžiais bus skatinamas greitesnis naujų šios teisėsaugos srities metodų paplitimas visoje ES. Toliau svarstoma galimybė sukurti Europolo palaikomą internetinį faktinės informacijos apie balistiką ir ginklų tipus saugojimo centrą, kuris naudotųsi Interpolo turima šaunamųjų ginklų klasifikacijos lentelė ir balistinės informacijos sistema ir padėtų policijos bei muitinės tarnyboms identifikuoti šaudmenis ir ginklus.

5.4. 4 užduotis. Stiprinti atgrasymo nuo piktnaudžiavimo šaunamaisiais ginklais priemonės

Asmenis, ketinančius padaryti su šaunamaisiais ginklais susijusius pažeidimus, galima atgrasyti griežtomis baudžiamosiomis sankcijomis, bet ES šalyse baudžiamoji atsakomybė už nusikalstamą veiką yra nevienoda; pavyzdžiui, šešiose valstybėse narėse šaunamojo ginklo nepažymėjimas jo gaminimo vietoje nelaikomas baudžiamąja veika⁵⁸. Geriau suderinus valstybių narių įstatymus dėl to, kuriuos su šaunamaisiais ginklais susijusius pažeidimus reikėtų laikyti baudžiamąja veika ir kokias sankcijas jiems taikyti būtų galima geriau kovoti su nusikalstamų rinkų paklausos puse. Remdamasi valstybių narių patirtimi ir įvertinimu, ar dabartinės nacionalinėje teisėje numatytos nuobaudos pasirodė „veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios“⁵⁹, Komisija nagrinės ES teisės akto, pagrįsto SESV 83 straipsnio 1 dalimi, ir bendros su šaunamaisiais ginklais susijusių pažeidimų ir mažiausių baudžiamųjų sankcijų už juos apibrėžties poreikį. Bendrai apibrėžiami galėtų būti šie pažeidimai: neteisėta šaunamųjų ginklų gamyba, jų kontrabanda, žymėjimų klastojimas, neteisėtas šaunamojo ginklo laikymas ir ketinimas tiekti šaunamuosius ginklus.

6. 4 PRIORITETAS: KAUPTI IR NAUDOTI ŽVALGYBOS DUOMENIS

Konfiskavus šaunamąjį ginklą galima gauti įrodymų apie galimą jo naudojimą anksčiau įvykdytuose nusikaltimuose, o atsekus jo istoriją galima pradėti susijusių nusikaltimų ir nusikalstamų grupuočių tyrimus⁶⁰. Šiuo metu šaunamųjų ginklų registravimas ir sekimas ES yra dalinis ir nepakankamai koordinuojamas. Pavyzdžiui, konfiskacija įregistruojama tik policijos, o ne muitinės duomenų bazėje, arba atvirkščiai, o įvairių ES duomenų formatavimo ir prieigos sistemų, tokių kaip muitinės rizikos valdymo sistema, muitinės informacinė sistema ir Europolo informacinė sistema, taisyklės nėra suderintos tarpusavyje⁶¹. Įgyvendinus toliau pateiktus pasiūlymus, derinant juos su geresniu teisėsaugos pareigūnų mokymu visapusiškai panaudoti duomenų sistemas naudojantis turimais laiko ir darbo ištekliais, galima tikrai pagerinti šių problemų sprendimą.

⁵⁷ Šiuo metu iARMS tobulinimas ir plėtra finansuojama pagal ES stabilumo finansinę priemonę; kol kas dalyvauja 12 ES valstybių narių: Airija, Belgija, Čekija, Ispanija, JK, Kroatija, Lenkija, Lietuva, Portugalija, Rumunija ir Slovėnija. Taryba, Keturioliktoji pažangos ataskaita dėl ES kovos su neteisėtu šaulių ir lengvųjų ginklų bei jų šaudmenų kaupimu ir prekyba strategijos įgyvendinimo (2012/II) (2013/C 138/03).

⁵⁸ Prancūzija, Graikija, Airija, Nyderlandai, Austrija ir Suomija.

⁵⁹ Direktyvos 91/477/EEB su pakeitimais, padarytais Direktyva 2008/51/EB, 16 straipsnis.

⁶⁰ UNODC „Organizuoto nusikalstamumo santrauka“, p. 103.

⁶¹ Europos Sąjungos policijos ir muitinės bendradarbiavimo gerinimas, COM(2004) 376 galutinis.

6.1. 1 uždutis. Rinkti tikslesnius ir išsamesnius duomenis apie su šaunamaisiais ginklais susijusius nusikaltimus ES ir pasaulyje

Atitinkamais nusikaltimo tyrimo etapais operatyvinių veiksmų lygmeniu reikia bendromis jėgomis ir pagrįstai naudotis esamomis IT priemonėmis ir informacijos šaltiniais. Šios sistemos gali būti naudingos ES kuriant aiškesnį bendrą su šaunamaisiais ginklais susijusio nusikalstamumo vaizdą. Komisija konsultuosis su Europos šaunamųjų ginklų ekspertų grupe, valstybių narių vieningais informacijos centrais dėl šaunamųjų ginklų kontrabandos, nacionaliniais sienų priežiūros koordinavimo centrais ir teisminėmis institucijomis, muitinės tarnybomis, Interpolu, JT Veiksmų programos informaciniais centrais valstybėse narėse ir trečiojoje šalyse ir Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūnu. ES turėtų sukurti su šaunamaisiais ginklais susijusių duomenų rinkimo planą ir jį vartotojams skirtas gaires, kad galėtų panaudoti sąveikas ir gerinti nacionalinį nusikalstamumo vertinimą. Planas remsis penkiais pagrindiniais punktais.

Pirma, valstybės narės turi turėti galimybę atlikti nacionalinės šaunamųjų ginklų rizikos vertinimą. Valstybėms narėms sukūrus veikiančias kompiuterines duomenų rinkimo sistemas iki 2014 m. pabaigos (kaip reikalaujama Direktyvoje dėl šaunamųjų ginklų⁶²), jos galėtų praversti šioje srityje; kuriant šias sistemas reikėtų keistis patirtimi, siekiant išvengti pastangų dubliavimo.

Antra, nacionaliniai šaunamųjų ginklų ekspertai registruoja visus konfiskuotus ar atgautus šaunamuosius ginklus ir pateikia tiek techninių smulkmenų, kad būtų galima atsekti ginklus ir įžvelgti tendencijas. Šią informaciją reikia įtraukti į Europolo informacinę sistemą. Muitinės tarnyboms užfiksavus pirmą neteisėtą šaunamojo ginklo įvežimą į ES, pareigūnai, prieš perduodami ginklų šaunamųjų ginklų ekspertams, turi įtraukti svarbiausią informaciją apie jį į muitinės informacinę sistemą⁶³. Šaunamųjų ginklų ekspertai patikrina visų konfiskuotų šaunamųjų ginklų duomenis prarastų ar pavogtų šaunamųjų ginklų duomenų bazėse, įskaitant Šengeno informacinę sistemą (SIS II) ir iARMS. Nacionalinės teisėsaugos tarnybų prietaikos turi būti atnaujintos, kad būtų tiriantis pareigūnas galėtų vienu veiksmu papildyti, atnaujinti ar ištrinti duomenis (t.y. „vieno langelio sistema“); tai užtikrins, kad nacionalinių registru, SIS II ir iARMS duomenys būtų tikslūs. Europolas, turintis prieigą prie visų tarpvalstybinių sistemų (muitinės, SIS II, iARMS ir Europolo informacinės sistemos), remdamasis anonimiškais duomenimis sudaro metinę bendrą konfiskacijos atvejų statistikos lentelę ir praneša apie visus nesutapimus ar duomenų kokybės trūkumus.

Trečia, visi pranešimai apie prarastus ar pavogtus šaunamuosius ginklus įtraukiami SIS II ir iARMS kaip perspėjimai. Visos valstybės narės užtikrina, kad galutiniai naudotojai turi prieigą prie šiuo metu esamų paieškos priemonių ir gali vienu veiksmu atlikti paiešką nacionaliniuose registruose, SIS II ir iARMS, o jos rezultatus matyti savo kompiuterio ekrane.

Ketvirta, siekdamas plačiau keistis informacija apie neteisėtą su šaunamaisiais ginklais susijusią veiklą valstybės narės turėtų naudotis saugiomis sistemomis, tokiomis kaip Europolo SIENA, kuria naudojami Europolo nacionaliniai ryšio palaikymo pareigūnai, padedantys tirti

⁶² Direktyvos 2008/51/EB 1 straipsnio 2 dalis.

⁶³ Tarybos Sprendimas 2009/917/TVR. Šie pagrindiniai duomenys – ginklo konfiskacijos vieta ir jo kilmė – saugomi muitinės informacinėje sistemoje muitinės tikslais, konkrečiai siekiant tikslingiau kovoti su pasitelkus rizikos analizę nustatytomis galimomis kontrabandinių ginklų siuntomis. Todėl muitinės tarnyboms nesvarbūs duomenys (pvz., ginklo kalibras) muitinės informacinėje sistemoje nesaugomi.

kito pobūdžio nusikalstamą veiklą, susijusią su šaunamaisiais ginklais, pavyzdžiui, narkotikų kontrabandą⁶⁴.

Penkta, pasauliniu lygmeniu Komisija, bendradarbiaudama su Jungtinių Tautų narkotikų kontrolės ir nusikaltimų prevencijos biuru (UNODC), sudarys pasaulinių ginklų kontrabandos maršrutų žemėlapi ir nustatys stambiausius nusikalstamos veiklos centrus, į kuriuos bus nukreiptos būsimos ES ir pasaulinio masto operacijos, visapusiškai pasinaudodama ES turimomis priemonėmis, įskaitant muitinės rizikos valdymo sistemą. Skatindama tarptautinę taiką ir saugumą, ES remis papildomas pastangas gerinti sistemingą ginklų srautų į ginkluotų konfliktų zonas ir iš jų stebėjimą.

6.2. 2 užduotis. Rengti ypač reikalingus teisėsaugos pareigūnų mokymus

Atsižvelgdamas į operatyvinius poreikius, CEPOL teisėsaugos pareigūnų mokymų sistemoje⁶⁵ šiuo metu atlieka „spragų analizę“: siekia nustatyti, kokio mokymo reikia norint geriau kovoti su šaunamųjų ginklų keliamais pavojais. Į šiuos poreikius nuo 2014 m. bus atsižvelgiama kuriant nacionalinius ir ES lygmens mokymo planus. Rengdamas mokymus su šaunamųjų ginklų klausimais dirbantiems teisėsaugos pareigūnams CEPOL taip pat bendradarbiaus su trečiųjų šalių partneriais.

7. IŠVADA

Šiame komunikate nurodoma įvairių būdų, kaip ES gali padėti valstybėms narėms stiprinti pastangas mažinant neteisėto šaunamųjų ginklų laikymo keliamą riziką. Jame siūloma integruota šaunamųjų ginklų vidaus rinkos gerinimo teisėtiems jos naudotojams bei nepalankaus nusikalstamo šių ginklų naudojimo poveikio ES vidaus saugumo sistemai mažinimo strategija. Strategija įgyvendinama įtraukus daug įvairių sektorių, tarp jų vietos institucijas, šaunamųjų ginklų pramonę, Nuolatinę tarptautinę šaunamųjų ginklų bandymo komisiją, teisėtų šaunamųjų ginklų naudotojų federacijas, medicinos atstovus, Europos standartizacijos instituciją bei Europos gynybos agentūrą ir teisėsaugos institucijas, remiantis geriausios praktikos pavyzdžiais, sukurtais įgyvendinant „administracinio požiūrio“ iniciatyvą⁶⁶. Šios užduotys bus įvykdytos visapusiškai atsižvelgiant į pagrindines teises ir laisves, įtvirtintas ES pagrindinių teisių chartijoje, įskaitant teises į privatumą ir asmens duomenų apsaugą.

Komisija konsultuosis su suinteresuotosiomis šalimis, įskaitant Europos Parlamentą ir valstybes nares, siekdama geriau įvertinti įvairius nustatytų problemų sprendimo būdus. Prireikus Komisija, remdamasi išsamiais pagrįstumo ir poveikio saugumui, šaunamųjų ginklų pramonei ir jų naudotojams vertinimais, 2015 m. pateiks atitinkamus pasiūlymus, įskaitant ir teisės aktų pasiūlymus⁶⁷.

⁶⁴ Bendradarbiavimo teisėsaugos srityje stiprinimas ES, COM(2012) 735 *final*: Europos keitimosi informacija modelis (EIXM).

⁶⁵ Europos teisėsaugos pareigūnų mokymo sistemos sukūrimas, COM (2013) 172.

⁶⁶ Stokholmo programoje „Atvira ir saugi Europa piliečių labui ir saugumui“ (OL C 115, 2010 5 4, p. 1) pabrėžiamas tokio požiūrio poreikis: „geriausias būdas sumažinti nusikalstamumo lygį – imtis veiksmingų prevencijos veiksmų, kad nusikaltimai nebūtų daromi [...] taikant daugiadisciplininį požiūrį, aprėpiantį ir administracinių priemonių taikymą, ir administruojančių institucijų bendradarbiavimo skatinimą“.

⁶⁷ Bus remiamasi turimais ištekliais ir administruojama taip, kad nei Komisijai, nei kuriai nors iš decentralizuotų tarnybų neprireiks papildomų personalo ar finansinių išteklių.

1 PRIEDAS. Prioritetai ir užduotys

Prioritetas	Užduotis	Vadovas (bendradarbiai)	Data
1. Civiliniam naudojimui skirtų šaunamųjų ginklų teisėtos rinkos apsauga	1. Aiškiai nustatyti, kurie šaunamieji ginklai draudžiami ir kurių įsigijimui reikia leidimo	Komisija (EFE, Šaunamųjų ginklų pramonė)	2015 m.
	2. Nustatyti ES žymėjimo standartus	Komisija (šaunamųjų ginklų pramonė, C.I.P., Europos standartizacijos institucija)	2015 m.
	3. Supaprastinti leidimų išdavimo šaunamiesiems ginklams taisyklės	Komisija (valstybės narės, pramonės atstovai, savininkai)	2015 m.
2. Iš teisėtos rinkos į neteisėtą: sumažinti šaunamųjų ginklų patekimo į nusikaltėlių rankas galimybių	1. Gerinti šaunamųjų ginklų neteisėtos gamybos ir prekybos jais kontrolę	Komisija (valstybės narės, Europol, Europos gynybos agentūra)	2015 m.
	2. Užkirsti kelią vagystėms ir praradimui	Komisija (valstybės narės, C.I.P., šaunamųjų ginklų pramonė)	2015 m.
	3. Naudojantis išorės veiksmais ir plėtros procesu mažinti neteisėto tiekimo iš trečiųjų šalių pavojų	EIVT (Komisija, JT)	2013–2015 m.
	4. Skatinti sunaikinimą kaip tinkamiausią šaunamųjų ginklų pertekliaus sprendimo būdą	Komisija ir EIVT (Europos gynybos agentūra)	2013–2015 m.
3. Didinti spaudimą nusikalstamoms rinkoms	1. Parūpinti gaires teisėsaugos pareigūnams	Komisija (valstybės narės, Europol)	2014–2015 m.
	2. Tarpvalstybiniu bendradarbiavimu užkirsti kelią neteisėtai šaunamųjų ginklų apyvartai ir laikymui	Komisija, EIRVT, valstybės narės ir Europol	2013–2015 m.
	3. Aktyviau bendradarbiauti atsekant nusikaltėlių naudojamus šaunamuosius ginklus	Komisija (valstybės narės, Europol)	2015 m.
	4. Stiprinti atgrasymo nuo piktnaudžiavimo šaunamaisiais ginklais priemones	Komisija	2015 m.
4. Kaupti ir naudoti žvalgybos duomenis	1. Rinkti tikslesnius ir išsamesnius duomenis apie su šaunamaisiais ginklais susijusius nusikaltimus ES ir pasaulyje	Komisija (valstybės narės, Europol)	2014–2017 m.
	2. Rengti ypač reikalingus teisėsaugos pareigūnų mokymus	CEPOL (Komisija)	2014

2 PRIEDAS. Statistiniai duomenys

2011 m. pagaminta civiliniam naudojimui skirtų ginklų EU-27 (*pasaulyje*)⁶⁸:

Iš viso: 1 974 156 (10 255 580)

Trumpavamzdžių šautuvų 806 645 (1 219 000)

Ilgavamzdžių šautuvų 1 167 511 (5 074 395)

Civilinio naudojimo šaunamųjų ginklų eksportas ES-27 2011 m. (vienetai)⁶⁹:

Iš viso 1 200 941

Trumpavamzdžių šautuvų 566 345

Ilgavamzdžių šautuvų 634 596

Civilinio naudojimo šaunamųjų ginklų importas ES-27 2011 m. (vienetai)⁷⁰:

Iš viso: 195 382

Trumpavamzdžių šautuvų: 25 958

Ilgavamzdžių šautuvų: 169 424

Civilinio ir karinio naudojimo šaunamųjų ginklų eksportas ES-28 2011 m. (vertė EUR)⁷¹:

Iš viso: 931 633 044

Nacionaliniai statistiniai teisėto ginklų laikymo ir šaunamaisiais ginklais įvykdytų žmogžudysčių duomenys⁷²

	Teisėtai laikomų šaunamųjų ginklų skaičius 100 gyventojų	Šaunamaisiais ginklais įvykdytų žmogžudysčių skaičius 100 000 gyventojų	Šaunamaisiais ginklais įvykdytų savižudybių skaičius 100 000 gyventojų
Belgija	17,2	0,68	1,96
Bulgarija	6,2	0,67	0,87
Čekija	16,3	0,19	1,39
Vokietija	30,3	0,19	0,94

⁶⁸ Šaltinis: Pasaulinis šaudymo veiklos forumas, 2013 m. kovo mėn. Naudojama patikros tarnybų pateikta informacija, kurią sudaro oficialiai pateikti Belgijos, Suomijos, Prancūzijos, Vokietijos, Italijos, Ispanijos ir JK duomenys bei apytikriai kitų valstybių narių duomenys.

⁶⁹ Eurostatas.

⁷⁰ Eurostatas. Kai kurios valstybės narės visai nepateikė duomenų apie pistoletų ir revolverių (Austrija, Belgija, Bulgarija, Prancūzija, Rumunija) ir karinio naudojimo šaunamųjų ginklų (Austrija, Belgija, Bulgarija, Suomija, Prancūzija, Vokietija, Italija, Rumunija) eksportą.

⁷¹ Šaltinis: Taikos tyrimų institutas, Oslas.

⁷² Šaltinis: UNODC, Šaulių ginklų apžvalga, www.gunpolicy.org. Šiuos skaičius galima palyginti su Eurobarometro 383 apklausos duomenimis: vidutiniškai 5 proc. apklaustųjų (nuo 1 proc. Nyderlanduose iki 18 proc. Kipre) patvirtino, kad turi šaunamąjį ginklą.

	Teisėtai laikomų šaunamųjų ginklų skaičius 100 gyventojų	Šaunamaisiais ginklais įvykdytų žmogžudysčių skaičius 100 000 gyventojų	Šaunamaisiais ginklais įvykdytų savižudybių skaičius 100 000 gyventojų
Danija	12	0,27	1,16
Estija	9,2	0,24	1,57
Airija	8,6	0,48	0,56
Graikija	22,5	0,26	0,97
Ispanija	10,4	0,2	0,42
Prancūzija	31,2	0,06	2,33
Kroatija	21,7	0,39	2,35
Italija	11,9	0,71	0,81
Kipras	36,4	0,46	0,48
Latvija	19	0,22	0,94
Lietuva	0,7	0,18	1
Liuksemburgas	15,3	0,62	1
Vengrija	5,5	0,07	0,72
Malta	11,9	0	1,68
Nyderlandai	3,9	0,33	0,24
Austrija	21,9	0,28	2,68
Lenkija	1,3	0,09	0,12
Portugalija	8,5	0,41	1,09
Rumunija	0,7	0,02	0,06
Slovėnija	13,5	0,1	2,34
Slovakija	8,3	0,18	0,94
Suomija	45,3	0,45	3,34
Švedija	31,6	0,41	1,2
Jungtinė Karalystė	6,5	0,07	0,18

